

Ivan Milanović Litre

Žedni pokraj vode (2)

Voda je prijeko potrebna za život zemlje i njezinih stanovnika. Uz zrak najvažniji je element za održavanje života na zemlji. Uostalom, prvi su se živi organizmi razvili upravo u vodi, a voda je i danas stanište najvećem broju biljnih i životinjskih zajednica. U majčinoj utrobi bili smo u vodi. Netom nakon rođenja vodom smo okupani. Naše je tijelo oko 70% voda. Stoga nije pretjerano ako kažemo kako je voda u nama i svuda oko nas. Upravo zbog te svoje sveprisutnosti voda je, barem na ovom našem dijelu plavoga planeta, tako samorazumljiva te se čini da u tome i leži razlog našeg, često problematičnoga odnosa prema njoj. No, voda dobiva svoju pravu vrijednost tek onda kada izvor presuši.

»Voda će za 21. stoljeće biti ono što je nafta bila za 20. stoljeće: dragocjena roba koja određuje bogatstvo naroda.« Ipak, za razliku od nafte, voda nema alternativu. Naprosto, ona je nezamjenjiva te pohlepa nije dopuštena.

Dvije milijarde ljudi žudi za vodom

I upravo da bi skrenuli pozornost svijeta na nedostatak našega dužnog poštovanja prema vodi kao i na našu sveprisutniju bezbrigu koja je prouzročila globalnu krizu okoliša i vode, Ujedinjeni su narodi 2003. godinu proglasili Međunarodnom godinom slatkih voda pod geslom: »Voda, dvije milijarde ljudi za njom žudi.« Naime, u Izvješću UN-a o vodi predviđa se da će »oko sredine ovoga stoljeća doći do nestašice vode, u najgorem slučaju, u 60 zemalja sa 7 milijardi ljudi, ili barem 48 zemalja s 2 milijarde ljudi«.

Nekoliko je nepobitnih činjenica koje idu u prilog ovom UN-ovom izvješću o vodi i o krizi koja već sada kao Damoklov mač visi nad glavom čovječanstva. Na prvome mjestu tu je sve veća nestašica vode, a čemu su uzrok rastući broj stanovnika i gradova, te klimatske promjene. Naime, očekuje se da će u idućih 30 godina, zbog rasta stanovništva, nestašica pitke vode porasti 10%, jer sasvim je razumljivo da više ljudi treba više vode. Kad tome pridodamo činjenicu da će, po najnovijim procjenama, klimatske promjene, koje su već sada u tijeku, pridonijeti porastu globalne nestašice vode 20%, slika je potpuna. Problem nejednake raspodjele, rasipanja i nedovoljne brige, tj. sve većeg zagađivanja površinskih voda - samo još više produbljuje ovu krizu, jer je čovječanstvo polovicu vodnih bogatstava već iskoristilo, tako da većina velikih riječnih područja već sada trpi od zagađenosti, prevelike iskorištenosti i političkih sukoba. Spomenimo samo konstantnu prisutnost sukoba za vodu i moderni rat koji se događa na relaciji Sirija-Turska_Irak, a koji je vezan za korištenje vode rijeka Eufrata i

Tigrisa. Uz ovo rečeno točku na »i« stavlja danas toliko i tako aktualna privatizacija vodoopskrbe i vlasništva nad njom.

Svjetski forum o vodi

Toliko je znakova vremena koji naspozivaju na angažiranost i aktivno zauzimanje oko problematike vezane za vodu. Zapravo, ništa nas u tolikoj mjeri ne poziva na globalizam solidarnosti kao što to čini voda. Svijet je, čini se, postao toga svjestan, jer suglasnost o veličini i hitnosti problema na svjetskoj razini postoji. Spomenimo samo Svjetski forum o vodi - globalni susret vlada, međunarodnih organizacija kao što su razne agencije Ujedinjenih naroda i donatorskih organizacija, nevladinih organizacija koje se bave vodama, znanstvenika i stručnjaka, koji se održava svake tri godine. Prvi je održan u Maroku 1997. godine, drugi u Nizozemskoj 2000. godine, a treći u Kyotu 2003. godine. Sveta Stolica, dokumentom koji je imao za cilj prikazati nekoliko ljudskih, socijalnih, ekonomskih, etičkih i religioznih činjenica koje su vezane za problematiku vode, također je dala svoj doprinos forumu u Kyotu. Pozivajući na djelovanje kojim bi se popravila dramatična situacija, Vatikan je ponudio te svoje refleksije kao ključne postavke u agendi trećega svjetskog foruma o vodi. Odaslana poruka bila je i više nego jasna: voda je zajedničko dobro svih ljudi, a poštivanje života i dostojanstvo ljudske osobe »krajnja je norma« vođenja svake politike i svih akcija.

Nepobitne činjenice

Zašto trebamo biti aktivno uključeni kad je voda u pitanju? Iz jednostavnog razloga: vode je sve manje i posvuda je nedostaje, te je očigledan nerazmjer između njezine potražnje, potrošnje i raspoloživosti. S druge strane, svjetski moćnici postaju sve gramziviji te sve agresivnije i otvorenije polažu pravo na zalihe vode. Stoga će nedjelotvornost onih koji vjeruju kako je Bog izvor i počelo svih stvari i svega dobra imati duboke posljedice za život u svim njegovim oblicima, a osobito za one najranjivije. U ovom se kontekstu možemo poslužiti rečenicom indonezijskog pisca Mangunwijaya koju kanadska spisateljica Naomi Klain donosi na početku knjige »No logo«: »Možda se još ne vidi na površini, ali ispod već vri.« Naša nezainteresiranost za stvarne probleme i naše svjesno sljepilo mogu biti presudni i kao takvi ohrabrenje onima koji, između ostalog, i vodu vide isključivo kao potrošnu robu i dobru priliku za zaradu. Takav stav već sada pridonosi ionako katastrofalnoj slici i trenutnom stanju stvari. Naime, procjenjuje se da danas oko 1,2 milijarde ljudi na Zemlji ili svaki peti njezin stanovnik nema mogućnost trajnog korištenja pitke vode. Polovica stanovništva na zemlji nema osnovne higijenske uvjete za odvodnju svojih otpadnih voda. Oko 80% svih zaraza u nerazvijenim zemljama izazvano je vodom. Svaki dan oko 25.000 ljudi umre zbog zdravstveno neispravne vode za piće ili, jasnije kazano, svake minute u jednome danu negdje u svijetu nepotrebno umre 10 ljudi, najčešće djece. U svijetu godišnje umre oko 5 milijuna ljudi od bolesti uzrokovanih vodom. Ako ovoj vidljivoj dimenziji nesrazmjera potreba i potrošnje vode pridodamo još i onu skrivenu, jer voda je veza koja spaja sva živa bića, slika je potpuna. Sve što živi i raste treba vodu. Stoga je u prigodi Svjetskoga dana mira 2002. godine papa Ivan Pavao II. u svojoj poruci kazao da je »voda osnovni čimbenik sigurne prehrane«. Do 2025. godine predviđa se da će nestašica vode izazvati goleme godišnje globalne gubitke jer će jedan od glavnih čimbenika ograničene proizvodnje hrane biti nedostatak vode. Da predviđanje nije pretjerano, potvrđuju ovogodišnji urodi koji su, ne samo kod nas nego i diljem Europe, zbog suše više nego upola smanjeni a cijene proizvoda dvostruko veće.

Tijekom 1998. godine broj ljudi koji je napustio svoje domove zbog zagađenja i ispražnjenosti vodenih bazena, prvi je put premašio broj ratnih izbjeglica. Potražnja za

slatkom vodom danas je toliko velika da je industrija flaširanja vode trenutno vrijedna 22 milijarde dolara, a neki stručnjaci predviđaju njezin godišnji rast od 30%. Treba li kazati kako industrija koja se bavi flaširanjem vode za prodaju čini to na štetu okoliša jer crpljenje vode isušuje izvore, uništava staništa, ugrožava ekosustav te iscrpljuje nalazišta podzemnih voda, a plastika koja je danas u proizvodnji najzastupljenija ukupno čini 25% od svih materijala koji godišnje idu na odlagališta smeća.

Voda - bogatstvo naroda

Mnogi stručnjaci tvrde: »Voda će za 21. stoljeće biti ono što je nafta bila za 20. stoljeće: dragocjena roba koja određuje bogatstvo naroda.« Ipak, za razliku od nafte, voda nema alternativu. Naprosto, ona je nezamjenjiva te pohlepa nije dopuštena. Mnoge multinacionalne korporacije upravo u ovoj »krizi« vide svoju šansu, tako da pristup prema kojemu se voda smatrala javnom uslugom polako uzmiče pred pristupom koji sve više obilježava biznis, a koji i nema baš neku veliku razvijenu ekološku svijest kao ni svijest o globalnoj solidarnosti. No, ako je nema, tada je treba svim demokratski raspoloživim sredstvima nametnuti.

Zaštita voda globalni je a ne lokalni problem. Sve dok ne zaživi svijest o potrebi globalne solidarnosti, taj problem neće biti riješen te će voda i dalje u globalnoj refleksiji ostati kao ozbiljni i prijeteći fenomen. I dok s vjerom i nadom gledamo u budućnost, možemo samo, poput bosanskohercegovačkog književnika Alije Dubočanina, ustvrditi: »Bez bistrog čovjeka, bistre vode nema.« Bez sumnje kad je voda u pitanju, bistrine nam, kako lokalne tako i globalne, uistinu itekako treba.

Svršetak u sljedećem broju